



Marc Gjidara



European  
Order of  
Merit

VELIKO EUROPSKO PRIZNANJE PROFESORU HRVATSKIH KORIJENA I PRIJATELJU SVEUČILIŠTA U SPLITU

# Marc Gjidara: Francuska mi je domovina razuma, a Hrvatska srca

Professor emeritus Marc Gjidara među prvim je dobitnicima Europskog reda za posebne zasluge, a u velikom intervjuu govori o Hrvatskoj, Europi, ratu, identitetu i povezivanju Splita i Pariza

PIŠE ANTONIJA ŽAJA ČIČAK

**P**rofessor emeritus **Marc Gjidara** izabran je među prve laureate novoosnovanog Europskog reda za posebne zasluge, priznanja koje je 19. svibnja dodijelio Europski parlament pojedincima koji su znatno doprinijeli europskim integracijama te promicanju i obrani europskih vrijednosti.

Njegov bogat akademski i znanstveni opus, kao i neumoran doprinos razvoju hrvatsko-francuske suradnje, ostavili su dubok i trajan trag u našoj akademskoj zajednici. Sveučilište u Splitu posebno cijeni inicijativu profesora Gjidare za jačanje suradnje Sveučilišta Paris II s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Splitu, kao i njegovu ulogu u pokretanju i razvoju međunarodnog skupa „Hrvatsko-francuski upravno-pravni dani“, koji već 20 godina okuplja najistaknutije francuske i hrvatske pravne eksperte, znanstvenike i praktičare iz područja upravnog prava.

**Što vam znači da ste, kao zajednički kandidat predsjednika Vlade Republike Hrvatske i predsjednika Hrvatskog sabora, dobili nagradu Europskog parlamenta?**

– Isprva sam bio iznenađen, ali istodobno i iskreno počašćen što sam jedan od prvih dobitnika novoosnovanog Europskog reda za zasluge, koji je ustanovio Europski parlament. Ponosan sam i zahvalan što sam primio ovo prestižno priznanje, a posebnu sreću i ponos zajedno sa mnom dijeli i moja obitelj. Duboko sam počašćen činjenicom da su me za ovo priznanje kandidirali predsjednik Vlade RH i predsjednik Hrvatskoga sabora. Taj trenutak u meni je probudio uspomenu na moje pokojne roditelje, koji su me naučili voljeti domovinu. Ovu nagradu posvećujem svima koji su morali napustiti Hrvatsku, ali nikada nisu prestali sanjati o njezinoj slobodi, neovisnosti i demokraciji.

### **Rođeni ste u Francuskoj, a imate hrvatske korijene. Je li taj dualni identitet oblikovao vaš profesionalni i osobni put?**

– Cijeloga života pratio me dvojni identitet – francuski i hrvatski. Francuska mi je omogućila izgradnju profesionalne karijere. Zbog toga Francusku smatram „domovinom razuma”. Međutim, oduvijek sam želio svoje profesionalno znanje i iskustvo staviti na raspolaganje „domovini srca”. Desetljećima sam sudjelovao u razmjeni znanja i iskustava između francuskih i jugoslavenskih pravnika u sklopu aktivnosti Francuskog centra za komparativno pravo i Društva za komparativno zakonodavstvo. Prevodio sam članke i djela jugoslavenskih autora. Rado bih istaknuo knjigu profesora **Radomira Lukića** „Država i pravo”, kao i djelo profesora **Jovana Đorđevića** „Socijalistička Jugoslavija”. To je bio posredan način da ostanem povezan sa zemljom podrijetla. Tada me je vodila nada da ću jednoga dana biti u prilici svoje profesionalno znanje i iskustvo staviti na raspolaganje Hrvatskoj, koja će konačno postati dio obitelji europskih naroda, oslobođena od „jugoslavenskog okova” i „balkanskih tropizama”. Ta se nada jasno očitovala i u mojim radovima. Moj profesionalni i osobni život bili su usko povezani. Svjestan sam da je to bila i želja mojih pokojnih roditelja, kojima dugujem duboku zahvalnost jer su mi omogućili da se izgradim i kao Francuz i kao Hrvat. Uloga majke bila je ključna. Rado se prisjećam kako mi je, još dok sam bio dijete, govorila: „Govori hrvatski da te razumim”, osobito u trenucima kada bih uporno započinjao razgovor na francuskom jeziku. Zahvaljujući njoj, ne samo da su svi članovi moje obitelji sačuvali materinski jezik, nego ga danas govore i unuci. Dakle, već treća generacija.



*Sveučilište u Splitu posebno cijeni njegov angažman na suradnji Sveučilišta Paris II sa splitskim Pravnim fakultetom, kao i ulogu profesora Gjidare u 'Hrvatsko-francuskim upravno-pravnim danima'*

### **Dugi niz godina radite na povezivanju Hrvatske i Francuske. Što smatrate najvećim uspjehom te suradnje?**

– Vrlo sam rano počeo uspostavljati veze između Francuske i Hrvatske. Kada je raspad jugoslavenske federacije, koji sam predvidio i najavio u svojim ranijim radovima, postao stvarnost, a osobito nakon prvih nereda u kolovozu 1990., uključio sam se, poput mnogih Hrvata iz dijaspe, u obranu hrvatskih nacionalnih interesa. Nakon uspostave mira inicirao sam da pariško Sveučilište 1999. godine sklopi sporazum o partnerstvu sa zagrebačkim Sveučilištem. Već sljedeće godine uspostavljen je zajednički poslijediplomski studij multidisciplinarnih Europskih studija, namijenjen hrvatskim studentima različitih profila koji su govorili francuski jezik. Cilj je bio okupiti najbolje kandidate iz cijele Hrvatske i upoznati ih s europskom tradicijom. Nastavu su izvodili profesori s oba partnerska sveučilišta. Kako bi studij bio dostupan većem broju studenata, školarina je bila razmjerno niska. Vrijednost i kvaliteta toga studija ubrzo su se potvrdile i u praksi, budući da se većina polaznika nakon završetka školovanja zaposlila u različitim europskim institucijama. Već prve godine studij je upisalo 40 studenata, među kojima je bilo 39 žena i samo jedan muškarac. Od 2000. do 2007. godine obrazovano je više od 150 mladih stručnjaka za europska pitanja, osposobljenih za rad u diplomaciji, javnoj upravi te velikim privatnim poduzećima u Hrvatskoj i inozemstvu.

Najveće zadovoljstvo bilo mi je to što sam na taj način pridonio približavanju Francuske i Hrvatske, čiji su odnosi dotad bili prilično suzdržani. Naime, službena francuska politika nije s osobitim razumijevanjem promatrala raspad Jugoslavije i stvaranje hrvatske države. Zbog toga se u hrvatskoj javnosti i službenim krugovima prema Francuskoj osjećalo određeno nepovjerenje. I danas se jasno sjećam prvoga posjeta predsjednika **Franje Tuđma-** ➤

>> na Parizu, za čiju je organizaciju najveću zaslugu imala hrvatska dijaspora, koja je osigurala vozila za prijevoz i organizirala službeni ručak u hotelu. Najsrdačniji prijem održan je u pariškoj gradskoj vijećnici, gdje nas je **Jacques Chirac**, tadašnji gradonačelnik Pariza, primio vrlo srdačno i prijateljski. S ciljem jačanja veza između Francuske i Hrvatske, moj veliki prijatelj **Neven Šimac** i ja osnovali smo 2002. godine u Zagrebu Centar za europske studije i dokumentaciju „Robert Schuman“. Centar je imao financijsku potporu Europske zaklade, kojom je upravljao **Dominique Giuliani**. Ohrabren prvim uspjesima, uvjerio sam svoje matično sveučilište da 2006. godine sklopi novo partnerstvo sa Sveučilištem u Splitu, a potom i s Pravnim fakultetom. Već sljedeće godine održani su prvi „Hrvatsko-francuski upravnopravni dani“ u Splitu, čije će se 20. izdanje održati i ove godine u rujnu ove godine.

U okviru partnerstva splitskog Pravnog fakulteta Sveučilišta i Sveučilišta Panthéon Assas – Paris II., u Splitu se u kontinuitetu, od 2007. godine održava međunarodna konferencija „Hrvatsko-francuski upravnopravni dani“. Svake godine na njima redovito sudjeluju najistaknutiji francuski i hrvatski pravni eksperti, znanstvenici i praktičari, prije svega iz područja upravnog prava, kako bi izložili i raspravili najaktualnije upravnopravne teme i institute. U organizaciji od početka sudjeluju i druge institucije, kao što su Sveučilište u Splitu, Visoki upravni sud RH, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije RH, Centar za europsku dokumentaciju i istraživanja – Robert Schuman (Split), Ustavni sud RH, Francusko veleposlanstvo u RH, SDŽ i Grad Split. Posebice valja istaknuti ulogu francuskog Državnog savjeta, najvišeg upravnog sudišta u Francuskoj Republici, koji rješava sporove između građana i javne uprave. On istodobno ima važnu i značajnu ulogu kao savjetodavno tijelo francuske vlade i parlamenta. Iz tog razloga, Državni savjet bdije nad jedinstvenom pravnom praksom na državnoj razini i osigurava normalno upravljanje upravnim i upravnim prizivnim sudištima.

Sustavne i argumentirane rasprave izložene na konferencijama, a zatim i radovi objavljeni u posebnim izdanjima Zbornika Pravnog fakulteta u Splitu, vrijedna su znanstvena građa i značajan prinos obrazovanju novih naraštaja – znanstvenika



i stručnjaka – iz područja upravnog prava, ali i šire. Predstavlja mi veliko zadovoljstvo promatrati kako Hrvatska uživa sve veći ugled u francuskoj javnosti, kao i činjenicu da Francuska postaje sve cjenjenija u hrvatskoj javnosti.

**Imali ste važnu ulogu u promicanju međunarodnog priznanja Hrvatske. Koliko je bilo izazovno europskoj, odnosno francuskoj javnosti približiti istinu o ratu u bivšoj Jugoslaviji?**

– U ratnim okolnostima, kada se Hrvatska morala braniti od nametnute agresije i osvajanja, hrvatska dijaspora u Francuskoj snažno se mobilizirala, osobito na području humanitarne pomoći, prikupljanjem novca i organiziranjem različitih oblika potpore. Istodobno je bilo nužno odgovoriti na antihrvatske kampanje prisutne u pojedinim francuskim medijima, kao i na dezinformacije koje su dolazile iz Beograda, ali i iz same Hrvatske preko određenih antihrvatskih skupina. Uz više od 20 prosvjeda organiziranih na ulicama Pariza, bilo je osobito važno razotkriti prosrpsku i projugoslavenšku propagandu koju je u Francuskoj širio snažan prosrpski lobi, ponajviše povezan s desnicom i krajnjom desnicom.

Moji prijatelji **Mirko Dražen Grmek**, Neven Šimac i ja uspjeli smo ukazati na neutemeljenost zlonamjernih antihrvatskih insinuacija koje su se pojavljivale u medijima. Među televizijskim emisijama u kojima smo sudjelovali osobito pamtim onu emitiranu na TV5 u studenome 1991. godine, kada su naši sugovornici na kraju napustili emisiju. Osobno sam sudjelovao u više debata na različitim televizijskim i radijskim postajama te održao desetke predavanja diljem Francuske. Kada sam doznao za opasnost od otuđenja jugoslavenske financijske imovine u pojedinim francuskim bankama, uvjerio sam vele-



poslanike Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Makedonije da pokrenu sudske postupke kako bi se blokirala sredstva koja je Beograd planirao protupravno zadržati. Zahvaljujući našem odvjetniku, koji je ujedno bio jedan od mojih bivših studenata, uspjeli smo ih spriječiti u njihovu naumu. Na opasnost od nezakonitog iznošenja jugoslavenskoga kapitala iz ostavinske mase, na koju su pravo imale nove države nastale raspadom Jugoslavije, upozorila me je tada jedna francuska banka.

### **Kako vidite razvoj Hrvatske unutar EU-a i njezinu ulogu u budućnosti Europe?**

– Hrvatska i Hrvati pripadaju europskom povijesnom i kulturnom krugu. Hrvatska prošlost potvrđuje da je riječ o zemlji koja istodobno pripada srednjoeuropskoj i mediteranskoj tradiciji. Hrvatska je oduvijek pripadala europskom prostoru i imala je svoje prirodno mjesto unutar EU-a, premda su srpski monarhistički i diktatorski režim između 1919. i 1941., kao i naknadni totalitarni režimi, ostavili tragove na njezin demokratski razvoj. Sjećamo se da je nakon pada režima 1989. i 1990. godine hrvatski narod istodobno nosio hrvatske i europske zastave. Već se tada jasno očitovala težnja Hrvatske za ulaskom u EU. Na ostvarenje toga cilja trebalo je čekati više od 20 godina. Unatoč tomu, Hrvatska je vrlo brzo napredovala na putu europskih integracija i postala primjer susjednim državama na njihovu europskom putu.

### **Znanstveno se bavite različnim područjima javnog prava i nekim novijim. Što vas je privuklo upravo području javnog prava i političkih znanosti?**

– Potrebno je objasniti način zapošljavanja profesora prava u Francuskoj. Temeljno je pravilo da se zapošljavanje, od asistentskih do profesorskih mjes-

ta, provodi putem javnih natječaja. Na pravnim fakultetima postoji jasna specijalizacija u različitim pravnim područjima, poput povijesti prava, privatnog prava, javnog prava i politologije. Osobno sam pripadao području javnog prava i politologije, koje obuhvaća čitav niz različitih disciplina.

Nakon što sam stekao diplomu iz područja javnog prava i politologije, obranio sam doktorsku disertaciju iz upravnog prava i upravne znanosti. Po završetku doktorskog studija moguće je pristupiti javnim natječajima za izbor docenta ili profesora. Nakon imenovanja, ovisno o potrebama fakulteta, profesori mogu predavati različite kolegije iz područja javnog prava i politologije. Tijekom akademske karijere profesor može ostati vezan uz jedno područje ili mijenjati nastavne i znanstvene interese, sukladno vlastitim afinitetima i potrebama fakulteta.

Ja sam najprije predavao ustavno i upravno pravo, a zatim međunarodno pravo i međunarodne odnose, europsko pravo, sportsko pravo, javne financije, porezno pravo i druge kolegije. Naime, te sam predmete predavao na državnim i privatnim fakultetima, kao i u policijskim i žandarmerijskim školama te u institutu za obrazovanje bankarskih kadrova. Tijekom karijere sam sudjelovao u osnivanju različitih stručnih programa, među kojima i master studija Pravo i strategija sigurnosti, kao i više specijaliziranih programa za privatne detektive.

### **Često ističete važnost kvalitetne javne uprave.**

– Za svaku modernu državu, a osobito za države koje su nedavno stekle neovisnost i samostalnost, od iznimne je važnosti imati kvalitetnu javnu upravu. Pojedine su države, pogođene dubokom političkom krizom, bez parlamentarne većine i suočene s nemogućnošću postizanja političkog konsenzusa za formiranje vlade, ipak mogle mjesecima normalno funkcionirati zahvaljujući stabilnim institucijama i učinkovitoj javnoj upravi. Sjećam se razgovora koje sam devedesetih godina prošloga stoljeća vodio s hrvatskim prijateljima, koji su ponosno govorili: „Imamo državu.” Međutim, odmah sam isticao da to samo po sebi nije dovoljno te da državu tek treba izgraditi, odnosno uspostaviti učinkovitu javnu upravu. Nisam bio siguran da je Hrvatska u tom trenutku mogla računati na dovoljno kvalitetnu javnu upravu. Ipak, kasnije su učinjeni značajni naponi, ponajprije u području izobrazbe javnih i državnih službenika.



»» U takvim okolnostima moj prijatelj Neven Šimac i ja ponudili smo svoju pomoć, kao i potporu francuskoga Državnog savjeta, u uspostavi svojevršne Nacionalne škole za javnu upravu u RH, po uzoru na francuski model. Hrvatska je trpjela posljedice jugoslavenskoga socijalističkog samoupravnog nasljeđa, ponajprije u obliku politizacije javne uprave, čiji se negativni učinci očituju kroz korupciju i druge slabosti koje opterećuju njezin upravni sustav.

### **Koju ulogu imaju pravnici i općenito akademici u jačanju europskih institucija?**

– Danas su institucije i pravo EU-a među najutjecajnijim čimbenicima u životu država članica. Brojne su nadležnosti prenesene na EU, uz stalnu tendenciju daljnjeg širenja područja prijenosa ovlasti. Europska komisija, oslanjajući se na vlastiti upravni aparat i uz veći ili manji pristanak predsjednika država i predsjednika vlada, postupno proširuje svoje djelovanje i na područja poput diplomacije i obrane, koja izvorno nisu bila predviđena europskim osnivačkim ugovorima. Stoga je vidljiv proces postupne i djelomično prikrivene federalizacije EU-a.

Važna je i uloga nacionalnih političkih predstavnika država članica, kao i stručnjaka za europsko pravo u osiguranju ravnoteže između zajedničkog europskog interesa i nacionalnih interesa. Potonje je potrebno štititi od pretjeranog gubitka suvereniteta, koji pripada isključivo narodima država članica, u odsutnosti stvarnog „europskog naroda“, koji, razvidno je, ne postoji. Uloga pravnika i profesora prava u organiziranom i skladnom društvu od ključne je važnosti. Zato posebnu pozornost treba posvetiti njihovu obrazovanju. Kada je riječ o europskim institucijama, potrebno je usvojiti vrijednosti na kojima one počivaju, a njihovo temeljito poznavanje neophodno je za njihovo pravilno razumijevanje i djelovanje. Međutim, nije dovoljno poznavati samo osnivačke ugovore i njihov razvoj; potrebno je pratiti i praksu u različitim područjima prenesenih nadležnosti, kao i provedbu prava kroz europsku sudsku praksu.

### **Kako vidite budućnost odnosa između hrvatskih i francuskih institucija te budućnost Europe?**

– Iskreno se nadam da će se odnosi između francuskih i hrvatskih pravnika nastaviti razvijati. Mnogo očekujem od onih koji su se s hrvatske strane angažirali na tom putu. To podrazumijeva da sve



Marc Gjidara: Sve pravne profesije s vremenom postaju sastavni dio čovjekova bića

veći broj hrvatskih pravnika uči francuski jezik, što, nažalost, još uvijek nije dovoljno zaživjelo. Engleski jezik, koji je po svojoj prirodi jezik poslovanja i pritom lakši za učenje, sve se više uči u Hrvatskoj. Isto tako, slabi interes za njemački jezik.

Međutim, francuski jezik je primarni radni jezik Suda EU-a. Radi se o „jeziku par excellence“. Bitno je istaknuti kako se sve presude naknadno prevode na engleski jezik. To je paradoksalna situacija ako se uzme u obzir da je Ujedinjeno Kraljevstvo napustilo Europsku uniju, dok se SAD sve više udaljava od Europe.

### **Koju biste poruku uputili mladim ljudima koji žele graditi karijeru u pravu, znanosti ili međunarodnim odnosima?**

– Od budućeg studenta prava ne može se očekivati da već pri upisu na pravni fakultet ima jasnu predodžbu o svojoj profesionalnoj budućnosti. Potrebno je raspolagati barem osnovnim informacijama o pravnom studiju i mogućim karijerama koje on otvara. Preporučljivo je unaprijed se informirati o tome što podrazumijeva rad suca, odvjetnika, diplomata, pravnika u trgovačkom društvu ili državnog službenika.

Moje iskustvo pokazuje da tijekom studija studenti mogu razviti sklonosti i sposobnosti za određene grane prava. Što se više napreduje u studiju, to postaje potrebna veća specijalizacija i jasnije razumijevanje profesija prema kojima odabrana specijalizacija vodi.